

Socialförvaltningen

Handläggare

Eva Persson

Per Sandén

Socialnämnden

Behovsutredning avseende vård- och omsorgsboende

Beslutsunderlag

Kommunfullmäktiges beslut och uppdrag till socialnämnden 2021-06-22
Behovsutredning avseende vård- och omsorgsboende - Bilaga

Bakgrund

Socialnämnden fick 2021-06-22 i uppdrag av kommunfullmäktige att genomföra en grundlig behovsutredning avseende behovet av att bygga ett nytt vård- och omsorgsboende i egen regi. Bakgrunden till uppdraget är att Kommunfullmäktige behöver ett utdragsbestyrkande för ett nytt vård- och omsorgsboende då de anser att just att bygga ett nytt vård- och omsorgsboende är av sådan dignitet att det skulle kunna påverka kommunens framtida skattesats.

Rapportering av uppdraget ska ske till kommunstyrelsen senast februari 2022.

Utredningen/utdragsbestyrkandet visar på möjligheten att prognostisera framtida behov, beskriva befolkningsutvecklingen, beskriva omständigheter som påverkar behovet av boendeplatser samt varför planering av boenden är så komplext, och slutligen lämna förslag på olika framtida möjligheter och lösningar.

Utredning sammanfattning

Enligt Socialtjänstlagen 5 kap. 7§ ska Socialnämnden medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

Det finns en mängd olika begrepp som förekommer för att beskriva det som i lagtexten kallas särskilda boendeformer, olika kommuner har valt att benämna det på olika sätt. I Karlskoga är benämningen vård- och omsorgsboende. Anledningen till att socialförvaltningen använder begreppet vård- och omsorgsboende framför äldreboende är att det inom boendena finns personer som är yngre än 65 år.

Myndigheten för vård och omsorg konstaterar, att anpassa behov och tillgång till platser på vård- och omsorgsboende är en långsam process. Planering och byggnation för ett vård- och omsorgsboende kräver en planering- och byggprocess på mellan fyra och sex år.

Utmaningen för kommunen och för socialnämnden/förvaltningen är att tänka strategiskt när det gäller att tillgodose behov av boendeplatser med tanke på att målgruppen över tid både förändras till storlek, grad av funktionsnedsättningar samt hälsotillstånd.

En av de mest avgörande faktorerna för planering av vård- och omsorgsboende är befolkningsutvecklingen. Det beror helt enkelt på att ju större en befolkning är desto större är sannolikheten att behoven av insatser ökar. Det som befolkningsmässigt utgör en särskild utmaning för planeringen är de födda på 40-talet som befolkningsmässigt utgör en volympuckel.

Andelen 80 år och äldre är betydligt högre i Karlskoga jämfört med liknande kommuner och även i jämförelse med riket. Statistiska uppgifter visar att 2020 prognostiseras andelen över 80 år 2025 vara 8,7 procent av befolkningen i Karlskoga.

Med tanke på att andelen över 80 år kommer att vara stor i Karlskoga kan man med hög sannolikhet, ändå påstå att behovet kommer att öka, däremot svårt att prognostisera exakt hur mycket och på vilket sätt. Det finns grovt sett två faktorer som påverkar möjligheten att prognostisera puckelns fortsatta utveckling. Den ena faktorn är hur hälsan och funktionsförmågan är hos de som befinner sig i ålderspuckeln. En lägre grad av hälsa och funktionsförmåga leder tidigare till ökade behov av vård- och omsorgsinsatser.

En annan faktor som är nära kopplad till hälsa är andelen som avlider i varje ålderskategori. Förenklat kan man säga att vid en konstant faktor avlidna, så leder en större befolkning i vissa åldersgrupper att ett större antal i faktiska siffror avlider. För Karlskoga finns en tydlig ålderspuckel som visar att antalet som blir 83 år och äldre 2030 kommer att öka. Men ökningen kommer inte att vara proportionell mot antalet äldre som finns i ålderspuckeln 2010, 2015, 2020 och 2025. Som framgår av utredningen så sjunker höjden på puckeln över femårsperioder. Men antalet äldre över 80 år kommer ändå tveklöst sakta men säkert att öka. Det är svårt att med någon exakthet prognostisera hur mycket och vilket vård- och omsorgsbehov som kommer att finnas behov av. De gäller därför att ha olika strategier beroende på utfall.

Sammanfattningsvis finns 321 ordinarie boendeplatser och 29 korttidsplatser. Under september månad var 316 av de ordinarie platserna

belagda. Av dessa var 16 platser belagda av personer som var yngre än 65 år, vilket motsvarar ungefär fem procent av det totala antalet platser.

Av utredningen framkommer att socialnämnden har behov av cirka 100 nya boendeplatser inom de närmaste åren då behovet kommer att öka. Socialnämnden har visat på tre olika sätt att skapa dessa platser genom alternativ A, B och C där alternativ A eller C förordas. Utredningen visar även att behovet kommer att minska runt 2035 och att socialnämnden då avser att knoppa av de vård- och omsorgsboenden som redan nu börjar att bli utjänta som boendealternativ. Dessa är Saxlyckan och Björkliden.

Utredningen visar även på andra boende alternativ för den åldrande befolkning som inte ha så stora omvårdnadsbehov, så kallad "Mellan boenden". I Karlskoga kallas de seniorboenden. Socialnämnden ser att denna typ av boende/lägenheter har en positiv påverkan på behovet av vård- och omsorgsboenden, då dessa kan skjuta på behovet av vård och omsorgsboenden en tid. Även forskning visar att aktivitet kan fördröja behovet av insatser. Därför ser nämnden att det vore önskvärt att fler seniorboenden utan biståndsbeslut skapas i Karlskoga på den reguljära bostadsmarknaden. För att stimulera detta skulle någon typ av ersättningsmodell för gemensamhetslokaler behöva utformas för de reguljära fastighetsägarna, likt den i Västerås.

Beskrivning av förslag

Alternativ A, B och C

Denna utredning pekar på komplexiteten att med säkerhet fastställa exakt vilket antal boendeplatser socialnämnden kommer att behöva de närmaste 5 till 15 åren. Det är många parametrar som påverkar. Av den anledningen beskriver socialnämnden en A, B och C plan för att ge både kommunen och socialnämnden ett handlingsutrymme.

Alternativ A Två vård- och omsorgsboenden

Boende 1

Ersättningsboende för Torpdalens 42 platser. I grundplaneringen var det kalkylerat med 60 platser, men under planeringsstadiet har antalet platser kommit att utökas till 80 platser då kön ökade radikalt. Detta innebar att boendet volymmässigt fick en utökning med totalt 38 platser istället för 18 platser vilket var ursprungsplanen. Dessa utökade platser har dock i dagsläget ingen kostnadsmässig täckning i socialnämndens driftsbudget. Detta kan komma att innebära att socialnämnden behöver gå ur Treklövern 16 korttidsplatser för att klara driftsbudgeten, vilket innebär att det i praktiken blir en utökning med 22 platser på totalen.

Boende 2

Det andra boendet som planeras byggas har sedan flera år tillbaka funnits med i socialförvaltningens investeringsbudget men skjutits på framtiden från år till år. Med tanke på att byggandet av ersättningsboendet skulle

påbörjas under 2020 fanns det ingen anledning att samtidigt påbörja byggprocessen för detta boende. Socialnämnden har därför valt att skjuta på byggandet till 2024.

Att boende numer två är nödvändigt råder inga tvivel om vilket framgår i denna utredning. Utgångspunkten är därför att kommunen bör satsa på ett vård- och omsorgsboende likt Villa Strå med cirka 80 platser. Det är i första hand tänkt som en utökning av antalet boendeplatser för att möta framtida behov. Socialnämndens bedömning är att behovet är cirka 100 platser på totalen, med succesiv ökning från och med 2022. Socialnämnden vill också att boendet byggs och ägs av kommunen.

Boendet kommer med all säkerhet att behövas för att säkerställa behovet under de kommande åren. Men skulle det visa sig mot all förmodan att socialnämnden får en överkapacitet på vård- och omsorgsplatser, så kommer nämnden att i första hand gå ur Saxlyckan och i andra hand Björkliden. Dessa boenden börjar redan nu bli uttjänta både utifrån vårdkvalitet, arbetsmiljö och inte minst ur driftsekonomiska aspekter för socialnämnden.

Alternativ B Ett vård- och omsorgsboende

Då den rättsliga processen med Villa Strå dragit ut på tiden och avtalet med den tilltänkta fastighetsägaren riskerar att falla, finns en risk att kommunen kan behöva ta omtag för hela den processen. Kommunen kan i detta fall välja att börja om med en extern aktör eller så kan kommunen välja att bygga och äga själva. Socialnämnden rekommenderar starkt i ett sådant läge att kommunen bygger och äger själva för att säkerställa antalet platser inom någorlunda överskådlig tid. Detta innebär att kommunen skulle behöva bygga två boenden inom de närmaste åren.

En möjlighet är, att bygga ett vård- och omsorgsboende, i två plan. Det finns möjligheter att planera boendet i två plan efter funktionalitet. Till exempel kan man utnyttja andra planet för personalutrymmen i så stor utsträckning som möjligt. Det finns goda skäl till att bara bygga i ett plan, särskilt med tanke på demensvården. Men om alternativet är en underkapacitet av boendeplatser på grund av bristande ekonomiska medel inom kommunen, väger behovet av antalet platser större.

Alternativ C vård- och omsorgsboende med annan verksamhet
Socialnämnden kan också tänka sig att kommunen bygger två vård- och omsorgsboenden tillsammans med någon annan typ av verksamhet i kommunen för att få ner byggkostnaden. Till exempel kan vård- och omsorgsboende och förskola fungera bra tillsammans beroende på utformning och vara i samklang med tanken om generationsbrygga.

Långsiktigt

Oavsett vilket alternativ kommunen väljer så beräknas behovet av vård- och omsorgsplatser att minska runt år 2035. Planen för

byggnation av boende nummer två är 2024–2025, socialnämnden tror dock att det räcker om boendet är färdigställt 2027 (men då måste det vara klart i början på 2027) detta förutsatt att Villa Strå börjar att byggas inom närtid (första halvåret 2022). Väljer kommunen att endast bygga ett boende med fler platser behöver den byggnationen starta skyndsamt eftersom ökningen är succesiv.

Önskat läge

Socialnämndens önskan är att utifrån kvalitet för brukare och utifrån arbetsmiljö så är det önskade läget alternativ A eller i andra hand alternativ C. I dessa lägen kan boendet byggas som enplans i så stor utsträckning som möjligt vilket kvalitetsmässigt är det bästa alternativet bland annat för personer med demens, och det medger även en mer optimal personalbemanning.

Att bygga är kostsamt men att drifhålla nedgångna och dåligt anpassade boenden över lång tid är än mer negativt, både för brukare samt medarbetare och även det är definitivt kostsamt.

Konsekvenser

Sociala/kulturella konsekvenser

Ur ett social och kulturellt perspektiv så är det oerhört viktigt för det åldrande befolkningen och för dess anhöriga att det finns god balans i antalet platser inom vård- och omsorgsboenden i Karlskoga. Det är också lika viktigt att vården och omsorgen är av god kvalitet. Att känna en trygghet i att jag eller min närstående får den vård och omsorg denne behöver när den behöver det påverkar den psykiska hälsan i stor omfattning. Att socialnämnden har boenden som medger att även en svårt dement person kan rör sig ”fritt” ger också förutsättningar för en så god fysisk hälsa som möjligt. Att ha balans i antalet platser ger också en grund för att alla ska få en jämlik vård utifrån sina behov i rätt tid och på rätt plats.

Ekologiska konsekvenser

Utifrån ekologiska konsekvenser ser socialnämnden inga tydliga konsekvenser förutom att större vård- och omsorgsboenden kan innebära mindre transporter då det blir färre platser att köra ut varor till samt att stödresurser inte behöver förflytta sig i samma omfattning.

Ekonomiska konsekvenser

När det gäller ekonomiska konsekvenser ser socialnämnden för sin del att driftskostnads mässigt är det mer effektivt för nämnden att ha nya boenden som är bättre planerade än de gamla boende utifrån modern vård- och omsorg. Att bygga är kostsamt men att drifhålla omoderna boenden är kostsamt över hela hyrestiden. Effektivt byggda boenden ger möjlighet till bättre personalplanering vilket ger ekonomiskt positiva effekter.

Överväganden

Det är många övervägande och aspekter att ta hänsyn till i denna typ av strategiska planeringar och många går att sortera in under sociala/kulturella, ekonomiska och ekologiska aspekter. Både myndigheter och forskningsvärlden pekar på komplexiteten i att just planera vård och omsorgsboenden. Dock framgår det med tydlighet att för att säkerställa vård- och omsorg de närmaste åren i Karlskoga behöver cirka 100 nya vård- och omsorgsplatser tillskapas.

Socialförvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämndens behov är ytterligare 100 vård- och omsorgsplatser inom de närmaste 5–15 åren
2. Socialnämnden förordar alternativ A eller i andra hand alternativ C
3. Socialnämnden föreslår att kommunen inför någon typ av ersättningsmodell för att stimulera privata fastighetsägare att satsa på mellanboenden utan biståndsbeslut
4. Socialnämnden antar skrivelsen – Behovsutredning avseende vård- och omsorgsboenden- som sin egen och överlämnar den till kommunstyrelsen

Helén Willyams
Förvaltningschef

Expedieras till
Kommunstyrelsen